

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 70/2024-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Slovenskej republiky**, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Račianska 71, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/14/2022 z 29. marca 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) označeným uznesením najvyššieho súdu. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Podľa čl. XI bodu 4 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2023 do 31. decembra 2023 v znení jeho dodatku č. 2 z 27. septembra 2023 (ďalej len „rozvrh práce“) bola predmetná vec, pôvodne pridelená sudkyňi spravodajkyňi Jane Laššákovej, pridelená sudcovi spravodajcovi Ivanovi Fiačanovi, ktorý sa v súlade s čl. II bodom 3 rozvrhu práce stal členom druhého senátu ústavného súdu. V zmysle čl. XI bodu 1 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2024 do 31. decembra 2024 veci patriace do pôsobnosti senátov ústavného súdu, ktoré boli pridelené sudcom spravodajcom pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto rozvrhu práce, prerokujú senáty v pôvodnom zložení.

3. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že žalobca si proti sťažovateľke uplatňoval na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 4C/233/2013 nárok na náhradu škody 19 052,40 eur a nárok na náhradu nemajetkovej ujmy 10 000 eur.

4. Návrh žalobca odôvodňoval tým, že v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov vedenom na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 6C/260/1997 došlo k zbytočným priet'ahom v konaní. Priet'ahy v uvedenom konaní konštatoval aj ústavný súd v náleze sp. zn. IV. ÚS 218/09 z 21. októbra 2009. Podľa názoru žalobcu k priet'ahom dochádzalo aj po rozhodnutí ústavného súdu, pretože konanie bolo skončené až rozhodnutím Krajského súdu v Bratislave č. k. 9Co/155/2013-940 z 20. júna 2013 (právoplatným 29. júla 2013), ktorým bol schválený súdny zmier.

5. Výšku požadovanej náhrady škody žalobca vyčíslil na 18 723 eur ako rozdiel nákladov potrebných na dokončenie nehnuteľnosti, ktorá bola predmetom vyporiadania, v čase začatia a následne skončenia konania o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Ďalší nárok vyčíslil žalobca na 329,40 eur ako pohľadávku, ktorú si započítala jeho bývalá manželka voči nemu a ktorá vznikla na základe nezákonného rozhodnutia krajského súdu. Napokon si žalobca uplatnil náhradu nemajetkovej ujmy 10 000 eur, čo odôvodnil spôsobenou traumou z dlhotrvajúceho sporu.

6. Okresný súd návrh žalobcu rozsudkom č. k. 4C/233/2013-96 z 9. februára 2015 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) zamietol. Okresný súd konštatoval, že žalobcom namietaný nesprávny úradný postup je potrebné rozdeliť do dvoch časových období, a to do účinnosti zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) – teda do 1. júla 2004 a po jeho účinnosti.

7. Na priet'ahy trvajúce pred 1. júlom 2004 je potrebné podľa okresného súdu aplikovať postup podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“).

8. Napriek takto uvedenému členeniu okresný súd uviedol, že podkladom a právnym základom pre priznanie náhrady škody za nesprávny úradný postup spočívajúci v priet'ahoch v konaní môže byť iba konštatovanie priet'ahov v konaní zákonom určeným orgánom, a to predsedom súdu v rámci sťažnostného režimu zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) alebo ústavným súdom v rámci konania o sťažnostiach, prípadne iným orgánom stanoveným v právnych predpisoch. Na podklade uvedeného právneho názoru okresný súd uzavrel, že nesprávny úradný postup po marci 2006 (o priet'ahoch do marca 2006 rozhodoval ústavný súd, pozn.) nepovažoval v konaní za preukázaný.

9. Okresný súd námietku premlčania vznesenú sťažovateľkou vyhodnotil ako opodstatnenú a konštatoval, že dňom doručenia nálezu ústavného súdu sa žalobca dozvedel o nesprávnom úradnom postupe, o vzniku škody, ako aj o jej výške. Premlčacia doba podľa okresného súdu začala plynúť 21. novembra 2009 (deň po doručení nálezu) a uplynula 21. mája 2013 (zohľadnené je 6-mesačné prerušenie plynutia premlčacej doby). Návrh žalobca podal 4. decembra 2013.

10. Nad rámec vyhodnotenia otázky premlčania okresný súd uviedol, že vo vzťahu k 18 723 eur chýbalo preukázanie príčinnej súvislosti medzi vznikom tejto škody a nesprávnym úradným

postupom. Dokončeniu nehnuteľnosti totiž nebránilo prebiehajúce konanie o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva. Otázka nákladov dokončenia by bola bývala predmetom samotného vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

11. Krajský súd rozsudkom č. k. 4Co/257/2015-118 z 25. októbra 2017 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) potvrdil prvoinštančné rozhodnutie. V odôvodnení rozsudku konštatoval, žepremlčanie práva na náhradu škody je popri všeobecnej úprave v Občianskom zákonníku obsiahnuté aj v zákone č. 514/2003 Z. z. tak, že subjektívna trojročná premlčacia doba začína plynúť od momentu, keď sa poškodený dozvedel o vzniku škody a kto je za ňu zodpovedný. V tejto súvislosti krajský súd v zhode s okresným súdom uviedol, že dňom doručenia nálezu ústavného súdu sa žalobca dozvedel o nesprávnom úradnom postupe a zároveň týmto dňom sa dozvedel o škode, ktorá mu vznikla a ktorej výšku mohol v tom čase určiť. Od tohto momentu žalobcovi začala plynúť premlčacia doba. Krajský súd preto uviedol, že okresný súd správne vyhodnotil uplatnený nárok na náhradu škody (18 723 eur) ako premlčaný.

12. Rovnako tak aj požadovanú náhradu nemajetkovej ujmy bolo potrebné považovať za premlčanú, pretože aj v tomto prípade začala premlčacia doba plynúť od momentu doručenia nálezu ústavného súdu. Napokon aj sám žalobca uviedol, že ujmu začal pociťovať dorúčením nálezu. Keďže po náleze ústavného súdu neboli ďalšie prietahy v konaní konštatované a ani žalobca ich kvalifikovaným spôsobom nenamietal, nebolo potrebné zaoberať sa obdobím po vydaní nálezu ústavného súdu z hľadiska dokazovania či otázky premlčania.

13. Vo vzťahu k uplatnenému nároku na náhradu škody v sume 329,40 eur, ktorá mala vzniknúť ako dôsledok započítania na základe nezákonného rozhodnutia, krajský súd uviedol, že bývalá manželka bola rozsudkom krajského súdu č. k. 9Co/248/2011-915 z 19. januára 2012 zaviazaná zaplatiť žalobcovi 12 227,66 eur a túto sumu aj uhradila. Uvedený rozsudok však bol uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/128/2012 z 30. januára 2013 zrušený a napokon bolo konanie ukončené tak, že krajský súd rozhodnutím č. k. 9Co/155/2013-940 z 20. júna 2013 schválil zmier, na základe ktorého mala bývalá manželka zaplatiť 15 275,56 eur. Pohľadávka žalobcu spočívala v úrokoch z omeškania zo sumy, ktorú bývalá manželka zaplatila žalobcovi na podklade neskôr zrušeného rozhodnutia krajského súdu za obdobie od 12. marca 2013 do 29. augusta 2013. Krajský súd v tejto súvislosti uviedol, že za dispozitívny úkon bývalej manželky žalobcu, proti ktorému sa žalobca nebránil, nemôže niesť zodpovednosť sťažovateľka.

14. Proti rozsudku krajského súdu podal žalobca dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci spočívajúcom v nesprávnej aplikácii zákonov upravujúcich zodpovednosť štátu za škodu. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 2Cdo/66/2019 z 31. marca 2020 rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu existencie vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

15. Po podaní ústavnej sťažnosti ústavný súd nálezom č. k. II. ÚS 277/2021-28 z 30. septembra 2021 uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Ústavný súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že z dovolania žalobcu v žiadnom prípade nevyplýva, že by v konaní namietal okrem nesprávneho právneho posúdenia aj vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

16. Následne najvyšší súd znova posúdil podané dovolanie a rozsudok krajského súdu zrušil, ale iba vo výroku o náhrade nemajetkovej ujmy a v nadväzujúcom výroku o trovách konania (výrok, ktorým bola zamietnutá žaloba v časti náhrady škody tak ostal nedotknutý, pozn.).

17. Najvyšší súd v dovolaní žalobcu definoval celkom štyri dovolacie otázky.

18. Predmetom prvej otázky bolo posúdenie, ktorý právny predpis bolo potrebné aplikovať, ak nesprávny úradný postup trval počas účinnosti zákona č. 58/1969 Zb., ale aj v čase účinnosti zákona č. 514/2003 Z. z.

19. Žalobca v tejto súvislosti síce namietal rozdielnu rozhodovaciu prax, no najvyšší súd z obsahu dovolania zistil, že namietal odklon od ustálenej rozhodovacej praxe [§ 421 ods. 1 písm. a) CSP]. Najvyšší súd vyhodnotil túto dovolaciu otázku ako procesne prípustnú a následne skúmal jej dôvodnosť. Dovolací súd uviedol, že rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/16/2005 a 5Cdo/126/2009, ktorými dôvodil žalobca a ktoré sa stotožňovali s právnym názorom nižších súdov, že do 1. júla 2004 nároky je potrebné posudzovať podľa zákona č. 58/1969 Zb. a po 1. júli 2004 podľa zákona č. 514/2003 Z. z., boli prekonané judikatúrou najvyššieho súdu, a to rozhodnutím sp. zn. 1Cdo/107/2009 (R 19/2014), ktorý uvádza, že *„pokiaľ žalobcovi bola spôsobená škoda v dôsledku prietahov v súdnom konaní, ku ktorým začalo dochádzať už pred účinnosťou zákona č. 514/2003 Z. z., ktoré ale pretrvávali aj za účinnosti tohto zákona, bolo potrebné o žalobcom uplatnenom nároku na náhradu škody rozhodnúť podľa zákona č. 514/2003 Z. z.“*.

20. Vo vzťahu k prvej otázke najvyšší súd uzavrel, že odvolací súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti nesprávne interpretoval právnu normu, došlo k odklonu od judikatúry najvyššieho súdu a odvolací súd túto otázku nesprávne právne posúdil.

21. Ako druhú dovolaciu otázku vymedzil žalobca, či pri prietahoch v súdnom konaní vzniknutých do účinnosti zákona č. 412/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 412/2012 Z. z.“), možno od žalobcu vyžadovať preukázanie konštatácie prietahov v súdnom konaní predsedom súdu alebo ústavným súdom. Uvedenú otázku považoval žalobca najvyšším súdom za dosiaľ neriešenú. Hoci podmienka konštatácie prietahov v súdnom konaní pre úspešné priznanie nároku na náhradu škody bola zavedená až novelou č. 412/2012 Z. z., súdy nižších inštancií vychádzali z právneho názoru, že aj pri uplatnení nároku na náhradu škody, ktorá vznikla v čase účinnosti zákona č. 58/1969 Zb., je potrebné uplatniť uvedené pravidlo z dôvodu, že všeobecný súd nemá kompetenciu v rámci konania o náhradu škody posudzovať vznik prietahov v súdnom konaní. Krajský súd k uvedenému dodal, že keďže po „prietahovom“ náleze ústavného súdu neboli kvalifikovane konštatované prietahy v konaní, nebolo možné vyvodiť, že žalobca pocítoval ujmu aj bezprostredne po vydaní nálezu ústavného súdu.

22. K druhej dovolacej otázke najvyšší súd uviedol, že vzhľadom na absenciu prechodných a záverečných ustanovení zákona č. 412/2012 Z. z. vo vzťahu k novelizovanému zákonu č. 514/2003 Z. z. bolo potrebné vec posúdiť podľa všeobecných pravidiel upravujúcich vzťah nového a starého predpisu. V závere tejto časti napokon konštatoval, že *„Namietané prietahy v konaní, ktoré uplatnil žalobca za obdobie od 12. marca 1997 do 29. júla 2013, je treba*

posudzovať podľa skoršieho predpisu § 9 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. účinného do 31. decembra 2012.“

23. Ako tretiu dovolaciu otázku žalobca nastolil otázku týkajúcu sa premlčania nároku na náhradu škody spôsobenej za celé obdobie trvania súdneho konania, ako aj nároku na náhradu nemajetkovej ujmy vzniknutej v dôsledku traumy z dlhotrvajúceho sporu, resp. otázku počiatku plynutia premlčacej doby. Hoci žalobca tvrdil v tejto časti odklon krajského súdu od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, najvyšší súd vyhodnotil dovolanie v tejto časti ako podané podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, teda tak, že predmetná otázka nebola dosiaľ dovolacím súdom riešená. Časť, ktorá sa týkala nároku na náhradu škody (18 723 eur), najvyšší súd neposudzoval, pretože krajský súd okrem premlčania konštatoval, že v danej časti nebola preukázaná príčinná súvislosť medzi škodou a nesprávnym úradným postupom a žalobca v dovolaní posúdenie neexistencie príčinnej súvislosti ani nenamietal.

24. Najvyšší súd k premlčaniu požadovanej náhrady nemajetkovej ujmy uviedol, že prieťahy v konaní ako nesprávny úradný postup orgánu verejnej moci sú trvajúcim protiprávnym stavom ohraničeným začatím súdneho konania a jeho právoplatným skončením, niekedy až vymožením priznaného nároku. Takáto kvalifikácia má význam pre posúdenie, podľa akého zákona o zodpovednosti štátu mal súd postupovať, a tiež pre určenie začiatku plynutia premlčacej doby. V odôvodnení napadnutého uznesenia najvyšší súd jasne uviedol, že nesprávny úradný postup sa bude posudzovať ku dňu skončenia konania, t. j. ku 29. júlu 2013 (schválený zmier, pozn.). Ďalej konštatoval, že konanie trvalo viac ako 16 rokov, čo je zjavne v rozpore s čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Napokon túto časť uzavrel tak, že lehota na podanie žaloby začala plynúť 30. júla 2013, teda deň po zániku protiprávneho stavu. Z uvedeného vyplýva, že žaloba o náhradu nemajetkovej ujmy bola podaná včas.

25. Vo vzťahu k požadovanej náhrade škody 329,40 eur ako dôsledku nezákonného rozhodnutia žalobca nesúhlasil so záverom, že nepreukázal existenciu nezákonného rozhodnutia, a ako dôvod dovolania uviedol rozpor s ustálenou judikatúrou dovolacieho súdu. Túto dovolaciu otázku však najvyšší súd vyhodnotil ako procesne neprípustnú, pretože žalobca spochybňoval skutkové závery, čo nemožno považovať za nesprávne právne posúdenie.

26. Po uvedenom vyhodnutí dovolacích otázok najvyšší súd konštatoval, že nesprávna interpretácia právnej normy mala za následok nesprávne právne posúdenie predmetu sporu, preto rozsudok krajského súdu vo výroku o náhrade nemajetkovej ujmy a v nadväzujúcom výroku o trovách konania zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

II.

Argumentácia sťažovateľky

27. Sťažnostnú argumentáciu sťažovateľka v ústavnej sťažnosti prezentuje pre jednotlivé dovolacie otázky takto:

28. V prípade prvej dovolacej otázky najvyšší súd dospel k záveru, že pokiaľ sudy nižších inšancií posudzovali nesprávny úradný postup podľa zákona účinného v čase nesprávneho úradného postupu, tak šlo o rozpor s judikatúrou dovolacieho súdu reprezentovaného judikátom R 19/2014. Sťažovateľka zdôrazňuje, že pokiaľ ide o dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP, je nevyhnutné

vymedziť takú právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň jej vyriešenie bolo z pohľadu dovolateľa nesprávne.

29. Vzhľadom na to, že uplatnené nároky žalobcu boli zamietnuté na základe konštatovania o premlčaní uplatnených nárokov, je evidentné, že rozhodnutie krajského súdu nezáviselo na posúdení nastolenej prvej dovolacej otázky (ktorý právny predpis sa má vo veci aplikovať).

30. Navyše, právna úprava premlčania v zákone č. 58/1969 Zb. a č. 514/2003 Z. z. je totožná. Sťažovateľka tiež poukazuje na to, že odvolací súd položenú otázku vyriešil práve žalobcom preferovaným spôsobom (rozčlenil posúdenie nárokov podľa jednotlivých zákonov). Ak má dovolací súd iný názor, znamená to, že rozhodol v rozpore s požiadavkou žalobcu ako dovolateľa.

31. Aj druhú dovolaciu otázku (pri priet'ahoch v súdnom konaní vzniknutých do účinnosti novely č. 412/2012 Z. z. nemožno v konaní o zodpovednosti štátu vyžadovať od žalobcu konštatovanie priet'ahov predsedom súdu alebo ústavným súdom) považuje sťažovateľka za procesne neprípustnú.

32. V tejto súvislosti uvádza, že zo žiadnej časti rozsudku odvolacieho súdu nevyplýva, že by sa krajský súd zaoberal otázkou aplikácie § 9 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom pred alebo po účinnosti zákona č. 412/2012 Z. z., a teda ani nemohol uplatniť metódu pravého spätného pôsobenia normatívneho aktu, ako to prezentuje najvyšší súd.

33. Podľa sťažovateľky podstata rozsudku krajského súdu spočíva v prijatí záveru, že premlčacia doba nároku na náhradu škody spojenaj s nesprávnym úradným postupom začala plynúť v tomto prípade od právoplatnosti nálezu ústavného súdu, ktorým bolo konštatované porušenie práva žalobcu. V danom prípade nebola významná otázka, či je možné aplikovať ustanovenie § 9 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení po účinnosti zákona č. 412/2012 Z. z. ako podmienky pre uplatnenie nároku na náhradu škody.

34. Okrem toho sťažovateľka tejto časti napadnutého uznesenia vytyka aj neodôvodnenosť, zmätočnosť a ústavnú neudržateľnosť, ktorá sa prejavuje v závere najvyššieho súdu o tom, že priet'ahy v konaní od 12. marca 1997 do 29. júla 2013 je potrebné posudzovať podľa zákona č. 514/2003 Z. z. účinného do 31. decembra 2012. Z uvedeného vyplýva, že dovolací súd zaviazal súd nižšej inštalcie, aby priet'ahy v konaní ako celok, ktoré mali trvať aj po 1. januári 2013, posúdil podľa predpisov účinných do 31. decembra 2012, teda podľa neúčinného predpisu.

35. Napokon sťažovateľka kritizuje chápanie podstaty a povahy prechodných ustanovení tak, ako to prezentoval najvyšší súd, a uvádza, že v tomto prípade neboli úvahy o retroaktivite namieste.

36. Dovolací súd tretiu posudzovanú otázku identifikoval vo vzťahu k premlčaniu uplatnených nárokov ako dosiaľ najvyšším súdom neriešenú (podľa žalobcu mal byť začiatok plynutia premlčacej doby pre jednotlivé nároky posudzovaný zvlášť pre každý z nich). Sťažovateľka je toho názoru, že žalobca v dovolaní neformuloval žiadnu právnu otázku dotýkajúcu sa posúdenia premlčania a prosté spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu či kritika jeho prístupu k právnemu posúdeniu významovo nezodpovedá kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 a § 432 ods. 2 CSP.

37. Podľa sťažovateľky najvyšší súd prekročil svoju právomoc, keď konštatoval porušenie práv žalobcu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní, ktoré bolo podkladom pre uplatnenie jeho nároku na náhradu škody v čase po vydaní nálezu ústavného súdu.

38. Vo vzťahu k otázke určenia momentu začatia plynutia premlčacej doby sťažovateľka zdôrazňuje, že ju definoval sám žalobca už pri podaní žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody zo 14. apríla 2009. Tiež poukazuje na žalobcovo tvrdenie z pojednávania konaného 20. novembra 2014, že ujmu na svojich právach pocíťoval skôr ako súdne konanie skončilo. Z uvedeného potom podľa sťažovateľky vyplýva, že ujma na právach žalobcu nezačala vznikáť až skončením konania o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

39. Záver najvyššieho súdu, že premlčacia doba pre uplatnenie nároku na náhradu škody (nemajetkovej ujmy) začala plynúť po skončení súdneho konania – 30. júla 2013, je absurdný aj preto, že žalobca by tak v roku 2009 žiadal sťažovateľku o predbežné prerokovanie nároku, ktorý ešte nevznikol.

40. V závere ústavnej sťažnosti sťažovateľka sumarizuje, že dovolací súd na úkor sťažovateľky dotváral podané dovolanie, pričom napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je vnútorne rozporné, nekonzistentné, svojvoľné a ústavne neudržateľné.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

41. Ťažiskom ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorým bolo v časti zrušené rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti napáda záver dovolacieho súdu o prípustnosti dovolania.

42. Sťažovateľka považuje posúdenie prípustnosti dovolania najvyšším súdom za ústavne neudržateľné. V súhrne namieta, že dovolací súd prílišným aktivizmom dotvoril dovolanie žalobcu. Z dovolania vyabstrahoval také dovolacie otázky, od ktorých rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo a pre vec nemali zásadný právny význam, keďže žaloba bola zamietnutá z dôvodu premlčania.

43. Z hľadiska ústavného posúdenia veci treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom si vymedzovať prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

44. Ústavný súd, rešpektujúc svoju vlastnú judikatúru o „výsledkovom“ charaktere základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces, nemôže opomenúť zásadnú skutočnosť, že vec sťažovateľky nie je právoplatne skončená (vo veci sťažovateľky v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti konanie ešte stále prebieha pred krajským súdom, pozn.), a teda

objektívne nedošlo k súčasnému vyčerpaniu všetkých garantovaných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľke na ochranu jej práv poskytuje (m. m. I. ÚS 594/2022, I. ÚS 321/2023).

45. Z judikatúry ústavného súdu (m. m. I. ÚS 260/2019, I. ÚS 321/2023) vyplýva, že ústavný súd zrušujúce rozhodnutia najvyššieho súdu v dovolacom konaní podrobuje ústavnému prieskumu len výnimočne. Ústavný súd však uznáva, že aj kasačné rozhodnutie súdu môže byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania.

46. V danom prípade najvyšší súd vyslovil právne posúdenie týkajúce sa posúdenia počiatku plynutia premlčacej doby pre podanie návrhu na náhradu škody a s tým súvisiace otázky, ktorým je odvolací súd v ďalšom konaní viazaný. Je zrejmé, že právne posúdenie najvyššieho súdu je zásadným spôsobom spôsobilé ovplyvniť výsledok odvolacieho konania (m. m. II. ÚS 344/2019). Z uvedeného dôvodu bude napadnuté uznesenie najvyššieho súdu podrobené ústavnoprávnemu prieskumu v rozsahu dôvodov ústavnej sťažnosti, teda či vyslovením prípustnosti dovolania neboli prekročené mantinely vymedzené ustanoveniami Civilného sporového poriadku.

47. Pre rozhodnutie ústavného súdu bolo podstatné, či pochybenie všeobecného súdu, ktoré sa mu vyčíta, je natoľko intenzívne, že ho možno z pohľadu ústavného súdu vyhodnotiť ako fundamentálne, prípadne ako pochybenie, ktoré je v príkrom rozpore s ústavnými princípmi.

48. Kľúčová námietka sťažovateľky atakovala arbitrárne posúdenie prípustnosti dovolania protistrany najvyšším súdom. Sťažovateľka namieta neprípustné „suplovanie“ aktivity dovolateľa samotným dovolacím súdom. Predmet sťažnostných námietok sa tak dotýka nenáležitého posúdenia dovolania vo vzťahu k jeho prípustnosti podľa § 421 CSP. Pre sťažovateľku má nespornú ústavnoprávnu relevanciu tá skutočnosť, že spôsob posúdenia prípustnosti dovolania najvyšším súdom sa priamo negatívne premieta do výsledku dovolacieho konania, teda zrušenia rozhodnutia odvolacieho súdu vydaného v jej prospech.

49. Aktuálna judikatúra ústavného súdu (napr. nálezy sp. zn. I. ÚS 115/2020, I. ÚS 336/2019, III. ÚS 580/2021, III. ÚS 61/2022) vymedzuje požiadavky na náležité posúdenie dovolania vo vzťahu k jeho prípustnosti. Ide predovšetkým o nachádzanie prieniku medzi požiadavkou na autentické porozumenie dovolateľa – jeho textu ako celku a požiadavkou na nedotváranie veci na úkor procesnej protistrany. Inými slovami, nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky. Ústavný súd však presadzuje materiálny prístup pri posudzovaní prípustnosti dovolania v tom zmysle, aby sa najvyšší súd striktné nezameriaval len na to, či dovolateľ vymedzil prípustnosť dovolania formálne na konkrétnom riadku svojho podania. Je potrebné brať do úvahy aj dovolací dôvod (§ 432 CSP), vyabstrahovať z neho právnu otázku podľa § 421 CSP a až následne možno posúdiť: (a) či od tejto otázky záviselo napadnuté rozhodnutie a (b) či ide o otázku, ktorá napĺňa niektoré z písmen a) až c) v § 421 ods. 1 CSP (I. ÚS 336/2019).

50. Na strane druhej vo svojej judikatúre popísal aj neprípustný spôsob vyabstrahovania právnej otázky z dovolania, ktorá z neho ani nevyplýva, ani ju z dovolania ako celku nemožno vyvodiť, čo predstavuje svojvôľu pri nachádzaní právnej otázky (II. ÚS 291/2021). Dodáva, že skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 421 CSP je vecou dovolacieho súdu, ktorý nie je viazaný jeho vymedzením. Povinnosť dovolateľa vymedziť a konkretizovať prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP treba vnímať ako jeho povinnosť predostrieť vlastnú argumentáciu v prospech prípustnosti

dovolania, a tak napomôcť preskúmaniu rozhodnutia dovolacím súdom. Dovolací súd však nie je vymedzením prípustnosti viazaný a skúma ju aj sám (I. ÚS 51/2020).

51. I keď rozhodnutie okresného súdu a potvrdzujúce rozhodnutie odvolacieho súdu boli primárne založené na závere o premlčaní možnosti uplatniť nárok na náhradu škody a nemajetkovej ujmy, neznamená to, že otázky, tak ako ich vymedzil dovolateľ a najvyšší súd, nemali vo veci právny význam. Práve od toho, ktorá právna úprava a v akom časovom horizonte dopadala na vec, má následne význam aj pre posúdenie, kedy uplynula žalobcovi možnosť podať žalobu na súd.

52. Podstatou sporu medzi sťažovateľkou a žalobcom je, že žalobca sa domáhal satisfakcie za súdne konanie tvoriace bežnú agendu všeobecných súdov, ktoré trvalo 16 rokov. V jeho priebehu sa viackrát menila právna úprava, ktorá má nepochybne vplyv na žalobcom vymáhané nároky v súčasnosti. Z hľadiska materiálnej ochrany práv je potrebné na celý spor nahliadať komplexne s prihliadnutím na to, že len krátko pred ukončením základného konania došlo k zmene právnej úpravy ovplyvňujúcej konania vedené pre nesprávny úradný postup orgánov verejnej moci.

53. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti niekoľkokrát namietala, že od posúdenia právnych otázok, tak ako ich konkretizoval najvyšší súd, rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo, a teda pre posudzovanú vec nemali zásadný právny význam.

54. Z dovolania, ktoré tvorí prílohu ústavnej sťažnosti, možno vyvodiť, že žalobca, postupujúc podľa § 432 CSP, odôvodnil vymedzenie právnej otázky podľa § 421 ods. 1 CSP tak, ako to prezentoval najvyšší súd. Ústavný súd teda uzatvára, že z materiálneho hľadiska bola právna otázka, resp. otázky vymedzené dostatočne, tieto z dovolania jasne vyčnievali vrátane právneho posúdenia veci, ktoré dovolateľ pokladal za nesprávne, s uvedením, v čom má spočívať táto nesprávnosť (v zmysle požiadaviek v § 432 CSP).

55. Ústavný súd pri ústavnoprávnom prieskume napadnutého uznesenia konštatuje, že najvyšší súd, skúmajúc prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP, si už pri správnom vyabstrahovaní podstatných a relevantných argumentov dovolania uvedených v naratívnej časti odôvodnenia vytvoril dostatočnú kvalitatívnu bázu pre posúdenie dovolacích dôvodov a z nich vyabstrahovaných právnych otázok.

56. Ústavný súd, presadzujúc materiálnu ochranu práv a oprávnených záujmov účastníkov konania v konaní pred všeobecnými súdmi, dodáva, že prípadné posúdenie tohto dovolania podľa § 421 CSP ako neprípustného, tak ako to prezentuje sťažovateľka (s následkom odmietnutia dovolania), by bolo príliš formalistické, resp. ústavné neudržateľné, a teda v rozpore s právom dovolateľa na spravodlivý proces.

57. Podstatným záverom kasačného rozhodnutia najvyššieho súdu je záver, že žaloba v časti uplatnenia náhrady nemajetkovej ujmy bola podaná včas. Ústavný súd sa priklonil k právnomu záveru najvyššieho súdu v napadnutom uznesení, ktorý je v okolnostiach danej veci racionálnym a spravodlivým vyriešením dlhotrvajúceho sporu medzi žalobcom a sťažovateľkou.

58. Pokiaľ takto formulovanému právnomu názoru predchádzala kvalitatívne spôsobilá myšlienková, analytická a hodnotiacia činnosť najvyššieho súdu sprevádzaná náležitým odôvodnením, tak mu ústavný súd z ústavnoprávneho hľadiska nemôže nič vytknúť.

59. Ústavný súd po zohľadnení okolností predmetnej veci a odôvodnenia napadnutého uznesenia dospel k záveru, že napadnuté uznesenie spĺňa atribúty ústavne akceptovateľného rozhodnutia súdu,

keďže ústavne konformným spôsobom vyložil prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP, ako aj § 432 ods. 2 CSP a aj jeho dôvodnosť.

60. Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade niet žiadnej spojitosti medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a namietaným porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. februára 2024

Peter Molnár
predseda senátu